

OPBOUW

WEEKBLAD TOT OPBOUW VAN HET GEREFORMEERDE LEVEN

uitgave van de gereformeerde persvereniging opbouw

Twee zaligsprekingen

„Maar wanneer gij een gastmaal aanricht, nodig dan bedelaars, misvormden, lammen en blinden. En gij zult zalig zijn, omdat zij niets hebben om u terug te betalen. Want het zal u terugbetaald worden bij de opstanding der rechtvaardigen.

Toen iemand van de disgenoten dat hoorde, zeide hij tot Hem: Zalig wie brood eten zal in het Koninkrijk Gods. Maar Hij zeide tot hem: . . .” (Lucas 14 : 12-16a.

Hoe goed is een woord op zijn tijd

Iemand heeft vreugde, als hij een gepast antwoord geeft, en hoe goed is een woord op zijn tijd!, zegt de Spreukendichter. Let wel, op zijn tijd. Want er is een tijd om te zwijgen en een tijd om te spreken. zegt dezelfde dichter elders. Een woord is niet altijd gepast. Soms is zelfs de meest vroom klinkende uitspraak misplaatst, niet goed, ongepast. Een sprekend voorbeeld daarvan is de reactie van een tafelgenoot van Jezus in Lucas 14 : 15. Jezus heeft zojuist gesproken over de vraag, wie je nu wel en wie je nu niet aan je tafel nodigen moet. Zalig, zo is de reactie, wie aanzitten zal in het Koninkrijk van Gd. Dat klinkt vroom; die waarheid is niet te ontkennen. En toch is dat woord niet goed. Namelijk niet op zijn tijd. Jammer genoeg komt dat in de vertaling van het NBG niet duidelijk naar voren. Lucas gebruikt in vs 16, meteen na de reactie van deze man, het woordje „maar”, „echter”. Direct als deze man zijn opmerking heeft gemaakt, pal eroverheen gaat Jezus daar tegen in: Maar Hij zei tot hem: . . . Blijkbaar is Jezus niet gelukkig met deze reactie op dit moment. Wat is het geval?

Op weg naar Jeruzalem is Jezus op sabbat gast aan tafel bij een van de hoofden van de Farizeeën (14 : 1). Hij wijst hen de weg. Hij geneest een waterzuchtige, laat zien waar het ten diepste om gaat op sabbat (vs 2-6). Vervolgens wijst Hij de genodigde Farizeeën en wetgeleerden hun plaats, zet hen op hun

DOOR W. JANSE LOOSDRECHT

plaats met zijn gelijkenis over het weten van je plaats als je genodigd wordt tot een (de!) bruiloft (vs 7-11). Tenslotte richt Jezus zich tot de gastheer zelf. Laat hij niet altijd dezelfde aan zijn tafel nodigen, de vier bekende categorieën: vrienden, broeders, familie en (rijke!) burens. Roep niet stéeds uw vrienden, zegt Jezus letterlijk, maak daar geen gewoonte van, nodig niet uitsluitend hen. Want zij kunnen u terug uitnodigen en daardoor quitte komen staan. Nodig ook eens — en dan noemt Jezus de tegenpool — bedelaars, misvormden, lammen en blinden: de gedeklassificeerden, het uitschot van de samenleving, tegenover wie Gods wet bijzondere barmhartigheid gebiedt. Kennen deze wetgeleerden de wet niet (Deut. 15)? Wie diegenen nodigt die met geen mogelijkheid kunnen terugbetalen, zal zalig zijn. Want waar mensen u niet kunnen vergelden, komt ruimte voor de vergelding van Gd. En gij zult zalig zijn... want het zal u terugbetaald worden bij de opstanding der rechtvaardigen.

Hoorder of toeschouwer

Nauwelijks heeft Jezus zijn zaligspreking uitgesproken, of iemand komt daar overheen met zijn zaligspreking. De opstanding der rechtvaardigen — vol verrukking ziet hij het feestmaal, niet maar van een hoofd van de

Farizeeën maar van God zelf, voor zich. Hij moet het even kwijt: Zalig wie brood eten zal in het Koninkrijk Gods!

Zalig zult gij zijn, zegt Jezus, als u bedelaars, misvormden, lammen en blinden als uws gelijken aan tafel ontvangt. Zalig, is de reactie, wie straks de voeten onder Gods tafel steken mag. Vroom, zo'n zaligspreking. Maar het voorbeeld hoe iemand zelfs en juist met zo'n vrome opmerking zich intussen onttrekken kan aan wat de Here nu juist van hem wil. Deze man onderstreept Jezus' woord niet, maar streept het door. Alsof hij Hem nog eens overtroeven kan met zijn zaligspreking. Verleidelijk is het om van een actieve hoordershouding te vervallen in een passieve toeschouwershouding. Zoals ook die vrouw uit hoofdstuk 11 : 27, die eveneens komt met een zaligspreking op een moment dat Jezus wat anders horen wil. In Lucas 11 heeft Hij over onreine geesten gesproken, over de reiniging van je levenshuis, over het vervuld worden met Gods Geest. Op dat moment roept een vrouw uit de schare, impulsief, onder de indruk van Jezus' onderwijs — zo duidelijk heeft zij het nog nooit gehoord!: Zalig de schoot, die U heeft gedragen, en de borsten, die Gij hebt gezogen! Met andere woorden: Hij zal je Kind maar wezen! Moeder te zijn van een zoon die zo spreken kan! Sympathiek en niet onwaar is dat, evenals de opmerking dat het zalig zijn zal deel te mogen nemen aan Gods feestmaal. Niet onwaar is het wat de vrouw uit Lucas 11 roept; Elisabeth zei het ook: gezegend zijt gij onder de vrouwen. Maar niet dat wil Jezus nu horen. Aan een toeschouwershouding heeft Hij niets. Het gaat er niet om dat men zijn woorden mooi vindt, maar dat men ze hoort en bewaart. Zalig de schoot... Pal eroverheen komt Jezus met zijn zaligspreking: Zeker, zalig, die het woord Gods horen en het bewaren (11 : 28).

Gij hebt alleen gehoorzaamheid gevraagd

Als de Here zijn volk zalig-

Inhoud

- 369 Drs W. Janse,
Twee zaligsprekingen
- 270 Drs H. de Jong,
Om het Geestelijk beleven van geloofsverschillen (1)
- 371 Ds A. H. Algra,
Pastorale Notities
- 371 Mr J. Meulink,
Boekbespreking
- 372 D. W. L. Milo,
De komeet van Halley
- 373 Ds C. Bakker,
Ouderling en kerkelijke tucht vandaag (1)
- 374 H. Algra,
De kwaliteit van leven en het recht om te leven

sprekt in (de verkondiging van) zijn Woord, moet niemand Hem willen narekenen, Hem verbeteren, komen met zijn zaligsprekinkjes. Dan moet men zich laten zaligspreken, het Woord Gods horen en bewaren, om het te doen. Opdat men in die weg inderdaad zalig is en blijft, d.w.z. deelt in het heil van Gods Rijk. Jezus wil geen vrome reacties. Want die leiden nergens toe. Heel duidelijk blijkt dat even na het tafelgesprek in hoofdstuk 15 : 2 v. Diezelfde Farizeeën en wetgeleerden zijn verontwaardigd dat Jezus datgene doet waartoe Hij hen zojuist heeft opgeroepen: En (zij) morden en spraken: Deze ontvangt zondaars en eet met hen!

Konkrete gehoorzaamheid is geboden, niet straks maar nu. Jezus' tafelgenoot hoort van de opstanding der rechtvaardigen en is er meteen vol van: denkt aan de hemel, maar blijft intussen zitten. Hij slaat het heden over.

Er bestaat een bezig zijn met de toekomst, een vol zijn van de opstanding der rechtvaardigen, dat het heden overslaat, dat vergeet

dat die rechtvaardigheid van straks nu al blijken mag en moet. Heel concreet bijvoorbeeld in het nodigen van ook een ander dan je vriend aan tafel. Neem een „gast aan tafel”, „redt een kind”, help met „woord en daad”. Over de toekomst wordt in het heden beslist. Door onszelf. Dat is geen nieuw wetticisme.

Gij kent immers de genade van onze Here Jezus

Het heeft te maken met onze dankbaarheid. Nodig bedelaars, misvormden, lammen en blinden. Dat zegt Jezus tegen Farizeeën, Joden, mensen die uit genade tot het volk van God behoren, die op dat moment tafelgemeenschap met Gods Zoon mogen genieten. Juist daarom zegt Jezus dat. Niet opdat wij Gods tafelgenoten zouden worden, maar omdat wij het al mogen zijn. Maar dat worde dan ook zichtbaar! Niet als prestatie, maar als gevolg van Gods ontferming over bedelaars, misvormden, lammen en blinden. Gij kent immers de genade van onze Here Jezus, dat Hij om uwentwil arm is geworden, terwijl Hij rijk was, opdat gij door zijn armoede rijk zoudt worden, 2 Kor. 8:9.

De kerkelijke kalender geeft advent aan, de komst van Gods Zoon in het vlees. Toelevan naar de terugkomst van de Zoon betekent leven in de liefde die van Hem geleerd is, onbaatzuchtige liefde, die niet ontvangen maar geven wil.

Zalig wie brood eten zal in het Koninkrijk Gods. Dat is een goed woord, op Zijn tijd. Als Hij zeggen zal: Komt gij gezegenen mijns Vaders... Want Ik heb honger geleden en gij hebt Mij te eten gegeven.

**Hij had den hamer in Zijn hand genomen,
Ik zag den slag en kromp in angstig schromen.
God: sla de wanden van mijn hart niet stuk!
Hij zei: hoe zou ik anders binnenkomen!**

W. de Mérode

(uit: Rozenhof 1925)

Om het Geestelijk beleven van geloofsverschillen (1)

Op de avond van de 31ste oktober van dit jaar werd in de Noorderkerk in Amsterdam een samenkomst gehouden waarin de Grote Reformatie van de zestiende eeuw herdacht werd. Naast drs C. Blenk, de nederlands-hervormde predikant van de Noorderkerk-gemeente, en ds Th. Rutters, de christelijke gereformeerde predikant van Amsterdam-Noord, heb ook ik daar een steentje aan bijgedragen. Het onderwerp waarover ik bij die gelegenheid gesproken heb, was 'Antipapisme?'. Het was juist in die tijd dat ik vanwege mijn boekje 'Handelingen Zeven' publiek onder de verdenking van antisemitisme was gesteld, waartegen ik me in het dagblad Trouw (van 21 oktober 1985) verweerd heb, door o.a. een vergelijking te trekken tussen antisemitisme en antipapisme. De bedoeling van die vergelijking was om altdus met mijn kritiek op het joodse geloof zo duidelijk mogelijk uit racistisch vaarwater te blijven. De gelegenheid van Hervormingsdag heb ik nu aangegrepen om het gevaar van het antipapisme aan de kaak te stellen en tegelijk die vergelijking met dat andere gevaar van het antisemitisme eens wat nader uit te werken. In plaats van die beide -ismen heb ik een geestelijke benadering van het geloofsverschil met roomsen en Joden bepleit. Als iemand zou vinden dat ik het antisemitisme er die avond met de haren bijgesleept heb, laat hij dan bedenken dat de kerken van de Reformatie noch voor het ene noch voor het andere euvel immuun zijn gebleken en dat ook reformatorische christenen het virus van zowel antipapisme als antisemitisme bij zich dragen. Denk voor het laatste maar eens aan sommige uitspraken van Luther over de Joden. Omdat ik me op de avond zelf om des tijds wille bekort heb, ben ik blij dat ik nu in ons blad mijn hele verhaal kwijt kan. En ik zal het laten volgen door wat mij in dit verband nog meer van het hart wil.

Antipapisme?

Wij leven in een tijd waarin het weinig populair is om voor geloofsverschillen aandacht te vragen. Men is uit op zoveel mogelijk eenheid tussen de kerken en de gelovigen en men is bang dat het wijzen op onenigheden dat eenheidsstreven zal dwarsbomen. Verschillen — je zou kunnen zeggen: men is er onverschillig voor. En als men niet oppast, is men hier ook onverschillig dóór. Het zou kunnen zijn, bedoel ik te zeggen, dat een oppervlakkig oecumenisme de kerkelijke en religieuze lauwheid en laksheid van onze dagen, de onverschilligheid, in de hand heeft gewerkt.

In zo'n sfeer een kerkhervormings-herdenking te organiseren stelt gemakkelijk onder een zekere verdenking. Immers, vanaf 31 oktober 1517 dateert de kerkelijke verdeeldheid. Zijn wij, de heugenis hiervan in stand houdend, misschien ruzieachtig? Genieten wij van conflicten? Zijn wij er op uit te poken in een vuur dat bijna gedoofd is? Verlangen wij soms terug naar de tijd van de godsdienst-oorlogen? Zijn wij misschien antipapistisch?

DOOR
H. DE JONG
AMSTERDAM

Het lijkt wel of er vandaag slechts deze twee mogelijkheden bestaan: of we zijn oecumenistisch en verdoezen alles wat maar uit de verte op een geloofsverschil tussen Rome en de Reformatie wijst, of wij zijn antipapistisch en moeten op één lijn gesteld worden met ds Ian Paisley van Noord-Ierland of met de relschoppers in Utrecht bij 't paus-bezoek aan Nederland.

Zit daar niets tussen? Zo mogen we wel vragen.

Natúúrlijk zit daar iets tussen, is het antwoord. Tussen twee uitersten is er altijd een midden en dat is ook hier het geval.

Maar de Bijbel moet erbij open om deze middenweg te bewandelen en de Heilige Geest moet over ons komen om die genoemde uitersten te vermijden. Wij zullen dan trouwens merken dat die middenweg niet maar een slap gemiddelde is ('van beide wat') maar dat 't, om een uitdrukking van Paulus te gebruiken, een weg is die veel verder omhoog voert en die die uiter-

sten niet maar vermijdt maar overstijgt.

Oecumenisme en antipapisme moeten dus beide op 31 oktober als gevaar onderkend en bestreden worden. Maar toch denk ik dat wij hier vanavond eerder van antipapisme dan van oecumenisme verdacht worden. En daarom wil ik me nu vooral tegen dat antipapisme keren.

Wat is antipapisme? Het woord is gemakkelijk te doorzien, maar daarmee zijn we er nog niet. 'Tegenpauselijke gezindheid', zo zou je het woord kunnen weer-geven. Maar hoe weinig is daarmee gezegd. Tegenpauselijk wil ik in gepaald opzicht ook nog wel zijn, en toch zou ik er heftig tegen protesteren als men mij een antipapist zou noemen.

En daarom nog eens: wat is antipapisme?

Antipapisme is een ongeestelijke beleving van het konflikt met Rome. Anders gezegd: een anti-roomse gezindheid en houding op grond van meest niet-theologische factoren. Maar deze laatste omschrijving vind ik minder goed. Ongeestelijk is immers niet hetzelfde als niet-theologisch.

We houden het dus op die eerste typering: een ongeestelijke beleving van het geschil met de R.K.-kerk. Laat ik een paar voorbeelden geven. Antipapist is hij die bij de beoordeling van Rome altijd en alleen maar aankomt met de martelaren van de roomse inquisitie, — hetgeen getuigt van een wrokkige benadering. Antipapist is vervolgens hij die zegt dat de roomsen niet te vertrouwen zijn en vol listen en streken zitten, — hetgeen wantrouwig genoemd moet worden. Antipapist is verder hij die zegt dat de roomsen altijd en overal door een machtsdenken gedreven worden: in het politieke leven, in het economische leven, in het sociale verkeer. Argwanend is dit gedacht.

Antipapisme, zo mogen we op grond van 't voorgaande konkluderen, staat stijf van de vooroordelen en toont ook geen enkele bereidheid om die vooroordelen onder kritiek te stellen, niet onder zelfkritiek en niet onder kritiek van anderen.

Antipapisme is het tenslotte ook: te geloven in de onveranderbaarheid van de roomse mens en van het roomse stelsel. Het vindt daarom elk contact en elk gesprek zinloos en over-

Redaktie

Ir. A. Biersteker
T. Hoekstra
Drs. H. de Jong
Drs. P. J. van Kampen
Mr. dr. J. Meulink
D. W. L. Milo
Ds. K. Muller
Ds. E. R. Postma

Adres van de Redaktie:

Ds. K. Muller,
Oude Veenscheiding 15,
8446 LC Heerenveen,
tel. 05130-20476

Kerknieuws / Uit breder kring:

M. J. F. van der Wal,
Brugakker 60-17,
3704 RA Zeist,
tel. 03404-61525

bodig. Van te voren staat het negatieve resultaat daarvan al vast.

Dit laatste is misschien wel de meest verraderlijke vorm van antipapisme. Het betekent immers dat je een op zichzelf heel goede kritiek op Rome toch op een antipapistische manier kunt beleven, in die zin namelijk dat je die kritiek alleen maar bij jezelf koestert en haar niet meer naar buiten brengt, omdat dat toch niet helpt. Je bent dan een gesloten mens of een gesloten kerk geworden.

Ik vrees dat deze vorm van antipapisme het minst onderkend en niettemin het meest verbreid is.

Antipapisme. Vergun het mij dat ik een vergelijking maak met het antisemitisme waarover het vandaag zo druk gaat. Ook dat mag je typeren als een ongeestelijk beleven van het verschil met het joodse geloof. Het gaat dan niet meer over wat de Bijbel van dit verschil zegt, maar in plaats daarvan wordt het jood-zijn zelf verlaagd tot een beneden-menselijke bestaanswijze. Men meent dan negatieve joodse kenmerken te kunnen opstellen van raciale, sociale, economische en tegenwoordig ook politieke aard en beoordeelt aan de hand daarvan het joodse volk en de joodse mens, tot zelfs in zijn geloof toe. Het is duidelijk dat waar dit antipapisme of antisemitisme (ze gaan wel samen!) ¹⁾ heerst, de roomsen en de Joden, als zij in minderheid zijn, erge dingen te vrezen hebben. Wanneer macht zich van dit denkgereedschap bedient, dan levert dit ontoelaatbare diskriminatie en verdrukking (en erger!) op.

Wat is nu het medicijn tegen dergelijke -ismen? Dat heb ik met de typering 'ongeestelijk' eigenlijk al aangeduid. 'Ongeestelijk' zou eigenlijk met de hoofdletter G geschreven moe-

ten worden. 'Ongeestelijk' is 'zonder de Heilige Geest'. Daar-teenover zeg ik nu: de Heilige Geest moet ons leiden en beheersen in onze beleving van het konflikt met Rome. En als ik zeg: de Heilige Geest, dan bedoel ik Gods Geest, zoals Die tot ons spreekt in de Schriften. Met andere woorden: de Bijbel moet op een avond als deze onder ons open gaan, willen wij niet in de fout van het antipapisme vervallen.

¹⁾ Het beruchte geschrift 'Protocolen van de Wijzen van Sion' (1905) was een antisemitische omwerking van een 17e-eeuws Frans pamflet dat oorspronkelijk tegen de Jezuïeten gericht was — zegt Oosthoek's Encyclopedie.

Boekbespreking

De bijbel als „open boek” in het gezin, de kerk, de school en het persoonlijk leven.

Ds E. Th. Thijs.

Kok, Kampen. 1985.
266 blz. Prijs f 27,50.

De bijbel komt te weinig op tafel. Er is een leegte ontstaan in

het gezin, de school en ook in het persoonlijk leven. Aldus de schrijver, ds E. Th. Thijs, geref. predikant te Bloemendaal. Door dit geschrift doet ds Thijs een poging de geconstateerde leegte op te vullen.

Bij de bijbelverhalen, die behandeld worden, zijn ook de te lezen bijbelgedeelten afgedrukt. Daarbij staan dan een aantal kanttekeningen. Die kanttekeningen zijn bedoeld om het bijbelverhaal dichter naar ons toe te halen, zodat het bijbelgebeuren een plaats kan krijgen in de praktijk van het leven. Ieder mens komt te staan voor een keus in het leven, die alles te maken heeft met de verhouding tot God. In dit boek wil de schrijver de mensen uitnodigen om tot een keus te komen.

Ook de kinderen worden erbij betrokken. Bij ieder bijbelverhaal zijn twee „kinderverhalen” opgenomen.

Dit geschrift is niet bedoeld als dagboek, maar wel als een boek voor alledag. In deze opzet is begrijpelijk, dat de kanttekeningen vrij eenvoudig gehouden zijn en vooral op de praktijk van het leven gericht.

De verteltrant is modern en populair. Modern dan in de zin van hedendaags taalgebruik. Ik vind dat een grote verdienste. Een minpunt in de kerk is vaak, dat men zich van een spraakge-

bruik bedient van een ver achter ons liggende periode, die vooral voor kinderen onbegrijpelijk is. Dat populaire spraakgebruik geldt nog sterker voor de kinderverhalen. Soms is misschien het gevaar aanwezig dat de kinderen de „kinderverhalen” beter onthouden dan wat de Bijbel zelf zegt. Dat risico loop je altijd als je sterk met voorbeelden werkt. Ik herinner me nu nog voorbeelden, die mijn vader gebruikte om ons duidelijk te maken wat in de catechismus staat. Het kan een goede kapstok zijn voor het geheugen om ook het eigenlijke verhaal niet te vergeten.

Eigenlijk spraken mij de „kinderverhalen” in dit boek het meeste aan. Maar dat zal wel een persoonlijke eigenaardigheid zijn.

Natuurlijk zijn niet alle kanttekeningen even geslaagd. Over het algemeen lijken ze mij echter geschikt om de Bijbel dichter bij ons te brengen.

Ik hoop, dat deze studie van ds Thijs eraan mag meewerken, dat de Bijbel meer op tafel komt. Want dat is broodnodig.

J. Meulink, Enschede

De herders

Een bekend kerstversje zingt van de nacht in Beth'lems dreven, een schone, stille nacht, waarin trouwe herders bleven bij hunne kudde op wacht. Van die herders wordt daarna gezegd, dat zij samen hoopten en immer voort wachtten of Jacobs ster zou komen, naar 't oud profetisch woord. Zij waren de vromen, die juist in die stonde, in diezelfde nacht, mochten meemaken dat de engelen hun het blijde nieuws brachten.

Het staat er in de bijbel niet bij, dat de herders vromen waren die de Messias verwachtten. Van Simeon, in de tempel, wordt dat wel gezegd; van de herders niet.

Het is mogelijk, dat de herders niet veel gepraat hebben of dat ze gesproken hebben over de grote boeren, die lekker in de warmte konden slapen, terwijl zij, arbeiders, zaten te kleumen bij een vuur. Het is evengoed mogelijk dat de herders gesproken hebben over „de vrouwen”. En niet zo erg fatsoenlijk. Of over de Romeinen en dit niet zo erg onderworpen en gehoorzaam. We weten het niet. Maar de gedachte heeft zich vastgezet dat de herders vroom

Pastorale notities

DOOR
A. H. ALGRA
MAASSLUIS

waren en het heil van de HERE verwachtten. Zo past het immers in ons denkraam.

Degenen die naar de komst van de Heer uitzien, zullen Hem zien komen. Het blijde bericht zal hún worden gebracht. De gedachte van Jesaja 65 : 1 brengen wij nu eenmaal niet in verband met de herders: „Te vinden was Ik voor hen die Mij niet zochten; Ik zei tot een volk dat Mij niet aanriep: Hier ben Ik, hier ben Ik”.

Wij staan daar onwennig tegenover, als iemand het Evangelie, recht op de man af, verkondigt aan mensen die op Gods boodschap niet bepaald zitten te wachten. Wij weten eigenlijk niet, hoe dat zou moeten. Er zijn er ook, die zeggen, dat het niet mag. Zo'n algemeen aanbod der genade.

Wij preken gemakkelijk in de Christelijke gemeente. Nou ja,

gemakkelijk... Maar in die gemeente leeft tenminste de verwachting naar een boodschap van heil. Je kunt min of meer aan die verwachting beantwoorden met je preek. Hoe moet het daarbuiten? Ik bedoel niet het bekende „getuigenis”. Met een glimlach die op het gezicht bevroren lijkt, wordt tot de buitenstaander gezegd dat jij zo blij bent met Jezus. Dit kon wel eens afstoten. Ik denk nu aan enkele preken die ik via de radio hoorde. De teneur van de preek was: Wat zijn wij als kerk toch rijk, met het Woord en met de Geest. En in een enkele tussenzin wordt gezegd dat ook de luisteraar, die buitenstaander is, van dat heil deelgenoot mag worden. Dan moet hij maar tot de kerk komen.

Bij zo'n preek dacht ik wel eens: Vergeet nu eens een half uur die kerk van jou en breng het heil naar de mensen toe, die buiten staan. Ik zou het moeilijk vinden om dat te doen. Hóe doe je dat. Maar als we de beschikking hebben over zendtijd, dan moeten we dat toch uitbuiten. De engelen brachten de boodschap over aan de herders. Zonder preek. En die lieten het werk voor wat het was en gingen haastig.

De komeet van Halley

Het is algemeen bekend, dat we in het begin van 1986 de komeet van Halley aan de avondhemel te zien krijgen. Toch kunnen we aan deze kennis misschien enkele details toevoegen. De komeet van Halley is het alleszins waard dat we er ons ook als leken in verdiepen. In de loop der eeuwen is de mensheid immers altijd ten nauwste betrokken geweest bij het verschijnen van kometen, anders genoemd **staartsterren**. Vroeger zag men er zelfs een onheilstijding in: aankondiging van oorlog, hongersnoden en rampen.

Dit laat zich toch verstaan? De mensheid heeft van de allervroegste jaren zijn levensritme ontleend aan de hemellichten, die ons tot „tekens” zijn gegeven. De zon bepaalde dag en nacht. De zonnewende markeerde de inzet van zomer en winter. De maan gaf de maanmaanden, de maandstonen, eb en vloed aan. De sterren waren „tekens” voor najaar en voorjaar, voor zaaien en oogsten; ook gaven ze de noodzakelijke oriëntering te land en ter zee. Men leefde aan de hand van de hemellichten en rekende daar op.

Die kennis is ouder dan Methusalem: ze komt al voor in het Boek van Henoch, de zevende van Adam, zoals Jacobus hem noemde. In dat boek wordt namelijk gewerkt met zonnepalen, maanpalen en schrikkeljaren. Geen wonder dat later getracht werd de zonnestanden vast te leggen in onwrikbare aardse „tekens”: als de piramide van Cheops (2645 v.C.), de Engelse Stonehenge bij Salisbury (2000) en de tempel van Ramses II te Aboe Simbel (1250 v.C.).

Het verschijnen van een komeet echter was een gebeurtenis, die alle bestaande **zekerheden omverwierp**. Zulk een komeet kwam op als een onbeduidende ster, werd gaandeweg groter en sterker, vertoonde zelfs een lichgevende staart en verdween in de loop van dagen, weken of maanden weer even luguber als hij gekomen was. Daarbij is een komeet soms angstwekkend groot en bedekte in 837 bijna de helft van de hemel, maakte een derde van de sterren onzichtbaar. Geen wonder dus, dat de mensheid zich in de loop der tijden veel van de onberekenbare kometen heeft aangetrokken. En, waar inderdaad de komeet diverse malen door rampen werd gevolgd, was het verband spoedig gelegd, zij het ten onrechte.

—o—

Wanneer we spreken van de „komeet van Halley” (hierna HK te

DOOR
D. W. L. MILO
DALMALLY

noemen), denken we aan de Engelse natuurkundige Edmond Halley, die uit waarnemingen van zijn voorgangers en van hemzelf kon aantonen, dat deze komeet een omlooptijd heeft van ruim 75 jaar en dus een vaste baan om de zon heeft. Hij voorspelde de terugkomst in 1759 en kreeg na zijn dood prompt gelijk.

Er zijn honderden kometen bekend en er bestaan wellicht duizenden. Ze cirkelen alle in „vaste” banen om de zon, hoewel hun baan geen cirkel maar een ellips is. Ze hebben elk hun „vaste” omlooptijd en ze liggen — voor zover bekend — alle in eenzelfde vlak, waarin ook de zon ligt. Heeft de HK een omlooptijd van ruim 75 jaar, de komeet van Encke heeft een omlooptijd van 3,3 jaar; er zijn dus grote verschillen in baan en omlooptijd mogelijk. Indien kometen geen elliptische maar parabolische banen zouden hebben (zoals vroeger algemeen verondersteld werd) dan zouden ze uit het oneindige komen, eenmaal om de zon slingeren, en daarna weer in het oneindige verdwijnen zonder ooit terug te kunnen komen. Laten we trachten dit te vergeten, want het is niet waar.

Liggen alle bekende staartsterren dus met hun omloopbanen in een bepaald vlak — de planeten uit ons zonnestelsel, waarmee we beter vertrouwd zijn, liggen eveneens in een zeker vlak. Die planeten heten: Mercurius, Venus, Aarde, Mars, Jupiter, Saturnus, Uranus (pas ontdekt in 1781), Neptunus (ontdekt in 1846) en Pluto (1930). Ook dit gezelschap wentelt om de zon, maar in cirkelvormige banen; ze houden ieder vaste afstanden tot de zon en liggen, samen met de

zon, in een ander vlak dan de kometen.

Dat planetenvlak (planer = zweven) loopt niet parallel met het kometenvlak, maar snijdt dat andere vlak ergens in de ruimte, waarbij de snijlijn door de zon loopt. Het feit dat kometen en planeten in verschillende vlakken zich bewegen maakt, dat ze soms zeer ver van elkaar kunnen liggen, op andere tijden in elkaars buurt komen, elkaar zelfs kunnen raken.

En het feit dat kometen twee maal in hun omwenteling door het „vlak” van de aarde en de andere planeten breken, houdt in dat ze botsingen kunnen veroorzaken. Wat ze soms ook doen.

Als het voorgaande u wat ondoorzichtig voorkomt kunt u ofwel het herlezen, ofwel doorgaan met het volgende.

—o—

Want het is verbazend interessant na te gaan, waar en wanneer in de geschiedenis de komeet van Halley (die we HK zouden noemen) waargenomen is. En dat is niet van de 18e eeuw n.C., of van Halley's eeuw — maar van veel vroeger.

Om precies te zijn: in 239 v.C. noteerden Chinezen aan de hemel een „broomster”, dat is een ster die de vorm van een stalbezem heeft. Een staartster dus en (laten we dat vast mogen verklappen) hier is de HK voor het eerst geregistreerd. Het jaar werd gedateerd naar een bekende keizer en berekeningen achteraf geven zelfs de datum van 30 maart aan, als de dag waarop HK zich om de zon slingerde. De Chinezen hadden kennis, berekeningsmethoden en werktuigen, waar de Westerse wereld pas in de 15e eeuw aan toe was.

Dan slaat de geschiedenis een verschijning van HK (in 163 v.C.) over — misschien veel bewolking — maar de volgende was in 86 v.C., door Romeinse geschiedschrijvers vastgelegd, toen Julius Caesar nog een jongen van 14 jaar was. Hebt u de omlooptijd van 76½ jaar al berekend?

Omstreeks het jaar 10 v.C. moet HK ook een bezoek aan de aarde hebben gebracht; dat was kort voor de geboorte van onze Heiland, en misschien komen we daar straks nog wel op terug.

De nu volgende verschijning was in 66 n.C. en bij de val van Jerusalem (69/70) werd geklaagd, dat deze ramp door de HK was voorspeld. Merkwaardig genoeg was 141 n.C. een rampjaar en nu

werd dat helemaal aan HK geweten, die op 20 maart om de zon wentelde. En om even een sprong te nemen: in 1456 werd de inval der Turken in Europa eveneens aan HK toegeschreven, die zich 9 juni op zijn hoogtepunt vertoonde!

Een ander geval: toen in 1066 Willem van Normandië zijn rechten op de Engelse troon ging realiseren, zagen de Engelsen met de troonpretendent Harold II in de HK een rampzalig voor-teken. U kunt verhaal en illustratie vinden op het Tapijt van Bayeux, dat de hele veldtocht in woord en beeld weergeeft. Achteraf zeggen echter de astronomen, dat de komeet pas in maart zichtbaar werd en toen had Willem zijn rivaal al verslagen. Waaruit u weer de onhoudbaarheid van de rampen-theorie kunt afleiden.

—o—

Nog even terug in de geschiedenis. In 684 werd een komeet getekend (en wel de HK van 28 september) die pas in 1493 te Neurenberg werd afgedrukt en gepubliceerd. Ziet wat de boekdrukkunst vermag.

In 837 kwam de HK zeer dicht langs de aarde; en bij zeer dicht moet u toch nog wel aan een afstand van 4 miljoen mijlen denken. Maar zijn staart „besloeg de halve hemel” en stellig hebben de mensen gedacht aan het Boek der Openbaringen, waarin sprake is van een derde deel der sterren, dat onzichtbaar werd.

In 1085 vond men in een Chinees graf een oude tekening met 29 kometen, plus hun namen, plus hun omwentelingsbanen. Die tekening was toen 900 jaar oud en bevatte gegevens, die het Westen nog niet begripen kon.

In 1145 zat de monnik Eadwine een Utrechts Psalter te kopiëren. Toen hij bij psalm 5 was tekende hij diep ontroerd de komeet van Halley, die op 22 april van dat jaar zijn wenteling om de zon maakte. Hij schreef erbij wat hij gezien had. Het had bij psalm 8 kunnen passen.

In 1531 ontdekten Westerse astronomen, dat de staart van een komeet altijd van de zon afgekeerd is, zowel op heen- als terugreis. Dat de Chinezen dit-zelfde al dertien eeuwen eerder wisten, kan ons nederig maken.

In 1456 werd opgemerkt, dat HK een geheel andere richting had dan de bekende planeten en de aarde. Datzelfde merkte Halley ook op in gegevens van 1531 en 1608, waaruit hij concludeerde dat de kometen in een ander

vlak liggen dan de planeten. Het gaf hen grond om de terugkomst van HK in 1759 te voorspellen. Vanaf dat ogenblik kwam de wetenschap meer en meer achter de waarheid van kometen in het algemeen, en van HK in het bijzonder. De laatste, die verreweg het lichtsterkste is, werd naar Halley genoemd.

Ook over hun aard, samenstelling en voorkomen werden

steeds betere waarnemingen gedaan. In 1835 maakte de Duitser Otto Struve een tekening, welke zo nauwkeurig als een foto uitviel. Dat bleek, toen in 1910 de eerste foto's konden worden genomen.

Vandaag beschikken astronomen over talloze telescopen, waaronder een van 5 meter doorsnede; elektronische fotografie, die de HK al in 1982 wist op te

sporen; waarnemingsraketten die de komeet zeer dicht zullen naderen. Reeds nu, in de afgelopen 3 jaren, is veel kennis opgedaan van zijn helderheid, zijn uitpattingen, zijn perioden, ook zijn rotatie (die ongeveer gelijk is aan de aardrotatie) en veel meer. De HK wordt enkele jaren lang dag en nacht bewaakt!

We hopen hiermee verder te gaan.

richt de leden die zondigen te behouden, hen met God, met de gemeente en hun naaste te verzoenen, en de gemeente te bewaren bij de heiligheid van het verbond Gods.

Hoe tucht oefenen?

Tucht komt, zo leerde prof. P. Deddens ons, van „tiën” dat trekken betekent.

Tucht mag niet kil en wreed, koud en zakelijk worden toegepast noch formeel zoals in het verleden helaas dikwijls geschiedde. Tucht dient, belijden we in art. 29 van de Ned. Geloofsbelijdenis, „om de zonden te straffen”.

De vraag is: Hoe doe je dat, hoe moet je tucht oefenen? Augustinus geeft het advies: „Men moet met barmhartigheid straffen wat men straffen kan, geduldig dragen wat men niet kan straffen en daarover te zuchten en te klagen totdat Góð het verbetert of straft.” De kerkelijke tucht is een remedie, een redmiddel om hen die dwalen te brengen in het rechte spoor.

Verantwoordelijk tegenover Christus

Bij tuchttoefening dienen we niet slechts te bedenken dat het de kudde Góðs is, waarover de Goede Herder ons stelde, maar dat ook wij zondaars zijn. Die niet te gauw moeten menen te staan zonder te kunnen vallen. Voorts beseffe iedere ambtsdrager dat hij eenmaal verantwoordelijk zal moeten afleggen aan Hem die te komen staat. Om niet alleen geoordeeld te worden over wat een ieder in zijn lichaam verricht heeft hetzij goed dan wel kwaad, maar ook om over zijn ambtsdienst in het midden van de gemeente, die kudde Góðs te worden onderzocht.

Christus' navolgers

We kunnen niet beter onze dienst vervullen, zeker als het gaat over de uitoefening van de kerkelijke tucht, wanneer we in onze dienst de hand van Christus zichtbaar proberen te maken. Van Hém lezen we in Marc. 3 : 5 dat Hij de Farizeeërs rondom zich met toorn aanzag, tegelijk zéér bedroefd over de verharding van hun hart. Mogelijk moeten ambtsdragers „streng optreden naar de bevoegdheid die de Here ons verleend heeft”, maar dan moeten we net als Paulus in 2 Cor. 13 : 10 zegt, het doen „om op te bouwen en niet om af te breken”.

(wordt vervolgd)

Ouderling en kerkelijke tucht vandaag ⁽¹⁾

Lezing gehouden op de ouderlingenconferentie van 28 september 1985 in Wezep.

1. Herder-zijn

Opdracht die ouderlingen hebben

We kunnen de opdracht die we als ouderlingen in Christus' gemeente hebben het best omschrijven met de woorden die de apostel Petrus ons geeft in 1 Petrus 5 : 2: „Hoedt de kudde Gods, die bij u is”. Een herder trok er vaak met de schapen van een ander op uit, zoals je vandaag nog wel kunt zien in Hongarije, waar een herder 's morgens de boerderijen langs gaat, de dieren meekrijgt en aan het einde van de dag op zijn terugweg het dorp doorloopt, terwijl hier en daar bij elke boerderij wat dieren de groep verlaten om bij hun bezitters de nacht door te brengen tot ze de andere morgen weer worden opgehaald.

De kudde Góðs: de clerus

De gemeente waarover we gesteld zijn is die van Góð: de kudde Gods. Even verder door Petrus genoemd: „hetgeen ons ten deel gevallen is”, de clerus. De roomse kerk spreekt van clerus, de geestelijkheid tegenover of boven de leken, de gemeentelieden. Petrus leert ons dat niet ambtsdragers de clerus vormen maar de geméente, de kudde van God het is. Die kudde is ons „ten deel gevallen”. 't Is een voorrecht, een kwestie van verkiezing die kudde Gods te mogen hoeden.

Hoeden van en je hoeden voor

Hoeden van de kudde Gods is: die kudde — die dus van een Ander is — voorgaan, leiden, verzorgen, beschermen, terechtbrengen. Kortom: ten bate van die kudde en in het belang van de Eigenaar werkzaam zijn. Je moet daarbij jezelf verloochenen kunnen, er niet op uit zijn er zelf beter van te worden. Dat komt naar voren in de tegenstellingen die Petrus noemt: Niet gedwongen, maar uit vrije beweging; niet uit winzucht maar uit bereidwilligheid; niet als heerschappij voerend over de „clerus” maar als voorbeelden van de kudde. Je moet je ervoor hoeden het hoeden te beschouwen als een last, het herderswerk te doen met tegenzin. 't Is een voorrecht en mag een lust zijn.

DOOR C. BAKKER ENSCHÉDE

Je moet geen herder zijn om er zelf beter van te worden maar het erop toeleggen dat de kudde Gods er beter van wordt. Je moet niet „naar beneden” heersen maar een voorbeeld voor de gemeente zijn.

Kwade herders zoeken zichzelf

U kent de typering van de kwade herders die Ezechiël in het 34e hoofdstuk van zijn boek geeft. Die herders plaatsen zichzelf in het middelpunt, ze weiden zichzelf in plaats van de kudde. Ze doen zich tegoed aan wat de kudde opbrengt maar laten na de schapen echt te verzorgen, ze heersen over de schapen met hardheid en geweldenaar. Zó moet het niet. Dan raken de schapen verstrooid, worden ze een prooi van de wilde dieren.

Herders zijn instrumenten

Elke ambtsdrager die geroepen is tot het herdersambt zij ervan doordringen dat de gemeente de kudde Góðs is en dat hijzelf niet meer moet zijn dan een instrument waardoor de grote Goede Herder Zijn kudde leidt. De ene Herder over wie de pro-

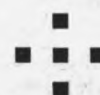
feet Ezechiël het heeft, die God zal aanstellen en die zijn zal als Gods knecht David is in de Here Jezus Christus gekomen. We staan als ambtsdragers in Zijn dienst.

Een herder moet als Mozes de gemeente Gods de Here tegemoet voeren. Of zoals Paulus erop uit zijn die gemeente eenmaal als reine bruid aan Christus voor te stellen.

Kerkelijke tucht middel tot behoud

Om de gemeente zover te brengen dat ze een reine bruid is, behoort ook de uitoefening van de kerkelijke tucht. Onze Ned. Geloofsbelijdenis spreekt daarvan in art. 32: Ofschoon ambtsdragers bepaalde regels opstellen in het belang van de gemeente, moeten ze wel oppassen af te wijken van Christus' opdrachten. Bepalingen die eigenwillige godsdienstigheid of gewetensdwang bevorderen dan wel in stand houden moeten verworpen worden. Alles wat dient om eenheid en eendracht te bevorderen en gehoorzaamheid aan God op het oog heeft moeten we toejuichen. In dat verband is tuchttoefening vereist, als die maar geschiedt overeenkomstig Gods Woord.

In art. 25 van het Accoord van kerkelijk samenleven, zoals onze K.O. thans heet, spraken we af: De kerkelijke tucht draagt een geestelijk karakter en is erop ge-

De kwaliteit van leven en het recht om te leven

(over euthanasie en zwakzinnigheid)

„My microscope eye
can see beyond this wall
but there's another wall behind”
(Rod McKuen)

Dit jaar wordt er in de volksvertegenwoordiging een stevige discussie gevoerd over de wetgeving rond euthanasie. Het is opvallend hoe de gesprekken over dit onderwerp in korte tijd in een stroomversnelling zijn geraakt: en jaar of twintig geleden was een open bespreking in brede kringen nauwelijks mogelijk.

In 'Opbouw' werd de afgelopen jaren aandacht besteed aan de moeilijke euthanasie-problematiek. In dit nummer een artikel over euthanasie en zwakzinnigheid, waarbij wordt uitgegaan van twee publikaties over dit onderwerp: „Onnozel Leven” (dr W. Metz, 1972) en „Euthanasie en zwakzinnigheid” (drs A. W. Musschenga in: „Tussen Verlangen en werkelijkheid”, 1985).

Medische macht

Het boek „Onnozel Leven” werd al eerder besproken in 'Opbouw' (9 maart 1979). Het lijkt mij echter verstandig om na zoveel jaren het geheugen nog even op te frissen.

Dit boek kan worden gezien als een vervolg op het welbekende „Medische macht en medische ethiek” door Prof. Dr. J. H. van den Berg. Van den Berg had o.a. geschreven: „Het is de arts geboden menselijk leven te behouden, te sparen en te verlengen, waar en wanneer dat zinvol is”. De schrijver komt tot de konklusie dat er mensen in leven worden gehouden voor wie het leven niet zinvol geacht kan worden; dit ten gevolge van de enorme verbetering van de medische zorg.

Dr. Metz deed een onderzoek naar de gevolgen van die (maximale) medische zorg (wat gebeurt er als artsen 'eindeloos' leven kunnen verlengen, als er 'eindeloos' geld beschikbaar is?). Daartoe ging hij op bezoek bij enkele zwakzinnigeninrichtingen. Metz komt dan tot een schokkende ontdekking: „het getuige zijn van een dag uit het leven van deze kinderen is een ellendige ervaring. Gedurende de gehele dag spreekt geen van deze kinderen één woord, doet geen van hen één daad, geeft geen van hen één teken van begrip, geen teken van verstandhouding wordt gewisseld. Het is een obsederende gedachte dat zich dit dag-in, dag-uit herhaalt”. En een aantal bladzijden verder in zijn boek: „Het contact met de

DOOR
H. ALGRA
DEN HELDER

zwakzinnige is een stommetje spelen, het is letterlijk en figuurlijk nietszeggend”. De slotkonklusie die Metz uiteindelijk trekt behoeft dan ook niemand te verbazen: „Zeventig kilo vlees, dat van niets weet. Als mens sterven stijgt verre uit boven het rekken van een leven waarvan het lot niet wordt verstaan, en de bestemming niet wordt begrepen”.

Zinvol?

Uit het voorgaande komt direkt de zin-vraag naar voren: zowel Van den Berg als Metz vragen zich af wat de zin is van diep-zwakzinnig of ernstig gehandikt leven. Metz hanteert daarbij een relationeel criterium: de zwakzinnige is niet in staat tot het leggen van kontakten, relaties (hij noemt hen feitelijk doof en blind, hoewel oren en ogen wel intact zijn: de diepzwakzinnige gebruikt zijn zintuigen niet voor het contact met andere mensen). Metz beroept zich daarbij o.a. op Genesis 2:18: „Het is niet goed dat de mens alleen zij”. Kortom: je bent pas mens in je relaties tot anderen. Omgekeerd: als die relaties er niet zijn, is er geen sprake van menselijk leven. Metz' boek laat een diepe indruk achter (ook vanwege zijn duidelijke betrokkenheid bij menselijk leed), het

laat ook een trieste indruk achter. De lezer komt heel gemakkelijk tot de konklusie dat zwakzinnige mensen diep onder hun bestaan gebogen gaan. De vraag of dit leven dan nog zinvol is wordt dan heel gemakkelijk gesteld. In dit verband kan men (minstens) twee belangrijke vragen neerleggen:

- zijn zwakzinnige mensen (altijd) 'zielig'?
- als zwakzinnige mensen bij voortdurend lijden, is euthanasie dan gerechtvaardigd?

De direkte zorg

Bij de eerste vraag kunnen we Dr. Metz nog een keer aan het woord laten. Hij heeft ook de groepsleiding, de verpleegkundigen (de mensen die met de dagelijkse zorg belast zijn) gevraagd wat zij vinden van het bestaan van diepzwakzinnige mensen. Het blijkt dan dat veel verpleegkundigen van mening zijn dat verstandelijk gehandikte mensen gelukkig zijn, dat hun leven zin heeft, dat ze geen stakkers zijn, dat hun bestaan niet tragisch is. De meesten vinden dat geestelijk gehandikten wél antwoorden op het aangeboden contact, en dat het ook mogelijk is om hen te begrijpen. Natuurlijk gaat het hierbij om algemene antwoorden, antwoorden die niet voor iedereen, en niet in iedere situatie van kracht zijn. Toch zijn de antwoorden van deze verpleegkundigen opvallend: hoe is het mogelijk dat mensen zó verschillend tegen diepzwakzinnigen aankijken? Hoe is het mogelijk dat mensen die dagelijks zorgen voor diepzwakzinnigen - óók als ze vinden dat het contact weinig inhoud heeft - toch kennelijk ook positieve kanten aan dit leven zien? De antwoorden van de verpleegkundigen worden door de door Metz ondervraagde ouders niet onderschreven (op de redenen hiervoor ga ik in dit artikel niet in).

Als de antwoorden zó ver uit elkaar liggen, als er - zoals Metz zegt - sprake is van een 'dubbele norm' (binnen de zwakzinnigenzorg gelden andere normen ten aanzien van menselijke kontakten dan erbuiten) dan is het kennelijk niet gemakkelijk om een oordeel te vellen over de kwaliteit van het leven van ernstig gehandikte mensen. Kunwij wel een oordeel vellen?

Direkt na de geboorte

In de bundel „Tussen verlangen en werkelijkheid”, die dit jaar verscheen bij de uitgeverij Boom in Meppel, schrijft de ethicus en theoloog drs. A. W. Musschenga een artikel over 'Euthanasie en zwakzinnigheid: de gewenste dood en het ongewenste leven'. De schrijver is voorzichtig en genuanceerd in zijn stellingname, die hij helder weet te formuleren. Musschenga schrijft dat zwakzinnigen in een zeer kwetsbare positie verkeren, omdat zij zelf geen oordeel over hun medische behandeling kunnen vellen (om dezelfde reden is de Vereniging voor vrijwillige euthanasie voorzichtig in de stellingname rond euthanasie bij zwakzinnige mensen). Ook schrijft Musschenga dat de trieste indruk die veel zwakzinnige mensen maken geen reden mag zijn om 'dus' euthanasie toe te staan. Tot zover onderschrijf ik zijn betoog.

Grote moeite heb ik echter met de belangrijkste konklusie uit het betoog van deze ethicus „dat een oordeel over de te verwachten kwaliteit van leven van zwaar gehandikte kinderen aan het begin van hun leven gegeven moet worden. Dan mogen er aan een negatief oordeel consequenties voor het verder laten leven van het kind verbonden worden”.

Drie bezwaren

Tegen bovengenoemde stellingname meen ik in ieder geval drie bezwaren 'in stelling' te moeten brengen.

In de eerste plaats is een goede prognose direkt na de geboorte erg moeilijk (Musschenga schrijft dit trouwens ook in zijn artikel). Voor de arts is het al niet eenvoudig om goed te voorspellen hoe het kind zich zal ontwikkelen; voor de ouders is het nóg moeilijker om vlak na de emotionele gebeurtenis van de bevalling tot een redelijke beoordeling te komen.

Musschenga citeert Coburn; deze noemt als één van de criteria voor toelaatbaarheid van euthanasie bij pasgeborenen (overigens altijd in combinatie met andere factoren): de kwaliteit van leven. Die kwaliteit wordt dan gedefinieerd als: 'een laag niveau van emotionele, sociale en psychische ontwikkeling'. Ik acht dit een zeer gevaarlijk criterium; het betekent namelijk dat het leven van diepzwakzinnigen als 'minder' wordt beoordeeld dan het leven van andere mensen: de kwaliteit is lager.

De grootste moeite heb ik echter met de argumentatie door Musschenga waarom de beslissing direkt na de geboorte moet worden genomen: „een ouder gehandikt kind heeft binnen een

gezin, of andere sociale netwerken (bv. de inrichting) een plaats gekregen". Met andere woorden: men is aan elkaar gehecht geraakt, en dan valt het afscheid moeilijker. Heeft een pasgeboren gehandikt kind dan geen recht op die ontmoeting? Mag het niet 'bewijzen' wie het is? Alleen omdat de beslissing zo 'gemakkelijker' is?

Onaantastbaar

Voor alle duidelijkheid nogmaals: Musschenga is voorzichtig in zijn stellingname. Hij heeft zeker oog voor de zeer kwetsbare positie waarin ernstig gehandikte mensen verkeren. Ook zegt hij dat - als men eenmaal gekozen heeft voor 'zorg ten leven' (en men passieve of actieve euthanasie direct na de geboorte heeft afgewezen) - de vraag naar de kwaliteit van het leven pas bij vitale crises (levensbedreigende situaties) aktueel wordt.

Toch acht ik het voorstel om de 'vitale beslissing' bij ernstig gehandikte kinderen direct na de geboorte te nemen, zeer risikaant. Musschenga heeft de betrokkenen leed willen besparen, maar loopt vervolgens - zie het liedje van Rod McKuen - tegen de volgende muur op, een muur die mijns inziens nog méér problemen zou kunnen opleveren. Elders in de bundel bepleit Prof. Arts een andere gedragslijn: „Het onvoorwaardelijk eerbiedigen en accepteren van nog niet geboren leven betekent konsekwent zijn in de wijze waarop de zwakzinnige, eenmaal geboren, in zijn recht wordt gelaten, hoe afhankelijk deze ook is. Ik acht dit recht op leven van het diepzwakzinnige kind onaantastbaar" (Prof. Dr. N. F. Th. Arts is hoogleraar verloskunde).

Ontmoeting

De zwakte in het artikel van Musschenga is tevens de kracht van een aantal andere opstellen in „Tussen Verlangen en werkelijkheid". Zeer centraal staat daarin de 'ontmoeting' met zwakzinnige mensen. Als men de beslissing over euthanasie bij zwakzinnigen 'naar voren' schuift, wordt de ontmoeting onmogelijk gemaakt. Andere auteurs (o.a. Stolk en De Ruyter) zeggen heel nadrukkelijk dat juist die ontmoeting met verstandelijk gehandikten heel belangrijk is. Een ontmoeting is geen kwestie van „even kijken op een inrichting", zoals Metz dat gedaan heeft. Het kan jaren duren voordat men een diepzwakzinnig kind goed heeft leren kennen. Dat verklaart voor een groot deel ook het verschil in visie op geestelijk gehandikten tussen Metz en de door hem

ondervraagde verpleegkundigen: zij kozen (meestal) voor het werken met zwakzinnigen, waren bereid om te 'luisteren naar fluisteren' en ontdekten ook dat de meesten wél reageerden op kontakten, wél gelukkige momenten kenden.

Van buiten

Het is mijn stellige overtuiging dat de vraag naar euthanasie, de vraag naar de zin van gehandikt leven, veel vaker buiten de zwakzinnigeninrichting wordt gesteld, dan binnen de muren van deze voorziening. Veel mensen die zelden gekonfronteerd worden met (diep)zwakzinnigheid ervaren de gehandikte als 'zielig': ze missen zoveel. Binnen de zorg kan ik dat beeld echter niet herkennen.

Zijn zwakzinnige mensen (per definitie) stakkers? Ik denk dat zij net zo gelukkig kunnen zijn als andere mensen in de samenleving, maar ook net zo ongelukkig (een sprookjesbeeld over de zwakzinnigenzorg is ook niet terecht). Euthanasie rechtvaardigen omdat iemand zwakzinnig is en dus lijdt aan zijn bestaan (de norm van 'buiten') is volstrekt onaanvaardbaar.

Leed

Brengt zwakzinnigheid geen leed met zich mee? Ja, wel degelijk. Iedere ouder verlangt naar een gezond kind. Een gehandikt kind betekent altijd een teleurstelling, vaak een blijvende zorg, soms een zeer grote belasting voor het gezin. Dit is echter geen reden om euthanasie goed te keuren.

Ook het gehandikte kind kan lijden. Lijden in de zin van pijn hebben, maar ook lijden aan zijn handicap. Bij sommige diepzwakzinnigen is sprake van veel medische complicaties die het leven in ernstige mate bemoeilijken. Er wonen op de zwakzinnigeninrichtingen mensen die bij voortduring hun eigen leven in de waagschaal stellen: die zichzelf beschadigen, of proberen om weg te lopen naar water, vuur, het midden van de auto-weg, naar de spoorlijn. Anderen vallen tussen de wal en het schip: ze beseffen dat ze 'anders' zijn en lijden aan hun onvermogen om niet zo te zijn als de anderen in de samenleving. Wij mogen voor dit lijden niet de ogen sluiten, net doen of er niets aan de hand is. Is euthanasie bij die (beperkte) groep daarmee gerechtvaardigd?

Signaal

Het komt wel eens voor dat iemand die belast is met de dagelijkse zorg van een gehandikte jongen of meisje zegt: „Ik heb moeite om hem (haar)

uit bed te halen; hij (zij) heeft toch niets aan de dag!" Het is een signaal dat er getwijfeld wordt aan de zin van deze dag voor dit kind. Toch betekent het nog geen vraag om euthanasie, zoals soms verondersteld wordt. Veel meer ben ik geneigd te stellen dat dit een signaal van onmacht van de hulpverlener is. De vraag luidt dan: zijn er mogelijkheden om het leven voor dit kind weer aantrekkelijker te maken? Daar kan men overigens soms wel jaren naar op zoek zijn...

Pijn en veiligheid

Als men de indruk heeft dat een zwakzinnig kind pijn lijdt, dan ben ik van mening dat pijnbestrijding noodzakelijk is, ook als men daarmee het risico loopt dat deze verzachting van de pijn uiteindelijk het leven bekort. Juist omdat verstandelijk gehandikten niet in staat zijn om te beseffen waarom ze pijn hebben, acht ik dit een belangrijk uitgangspunt.

Zwakzinnige mensen kunnen - buiten hun vertrouwde leefomgeving - erg angstig zijn; ze doorzien nieuwe situaties moeilijk, en wennen moeilijk aan ander personeel. De medische zorg binnen de instituten staat op een goed peil, zij het uiteraard niet zo gespecialiseerd als in een ziekenhuis. Indien mogelijk gaat mijn voorkeur ernaar uit om de verstandelijk gehandikte in zijn veilige thuis ziek te laten zijn. Dat geldt zeker voor de stervensfase. Met beide standpunten meen ik overigens niets nieuws of opzienbarends naar voren te brengen; het valt mijns inziens onder normaal menselijk handelen. Ten aanzien van zwakzinnigen die hun leven voortdurend in gevaar brengen zijn er mensen die zich afvragen waar hulpverleners het recht vandaan halen om hen tegen te houden. Daarmee bevindt men zich dan op het terrein van een andere ethische discussie. Persoonlijk durf ik niet de konsekwentie te trekken dat men de veiligheidsmaatregelen dan maar overboord moet gooien.

Ingrijpend

In dit artikel heb ik geprobeerd om aan te geven dat de discussie over euthanasie ten aanzien van zwakzinnige mensen niet méér voor de hand ligt dan bij andere mensen. Dat men hier in brede lagen van de samenleving gemakkelijker over lijkt te denken wordt veroorzaakt door het feit dat men de zwakzinnige onvoldoende kent. Zwakzinnige mensen wekken vaak bij een eerste contact een trieste indruk, maar ze zijn niet per definitie geluk-

Administratie

Administratie-adres:

Postbus 84,
3956 ZS Leersum
Tel. 03434-54288

Abonnementen:

Het aanvragen of opzeggen van abonnementen: uitsluitend bij de administratie. Abonnementen kunnen ieder moment ingaan, doch slechts per 31 december eindigen. Opzeggen uiterlijk tot 15 nov.

Abonnementsprijs:

(bij vooruitbetaling)
f 50,— per jaar of f 26,50 per half jaar.
Voor studenten f 40,— per jaar.
Buitenland f 70,— per jaar of f 95,— per luchtpost.
Gironummer 404945 t.n.v.
Geref. Persver. Opbouw,
Hoenderkopershoek 8,
3981 TE Bunnik.
Tel. 03405-61447.

Advertentieprijs:

40 ct. per mm.
familieberichten 35 ct p. mm.
Advertenties inzenden tot
dinsdagmorgen 10.00 uur.

Advertenties en druk:

Drukkerij „Steenbergen",
Nooitgedacht 3, 3701 AL Zeist.
Tel. 03404-22452.

kiger of minder gelukkig dan andere mensen. Op die basis kan euthanasie dan ook nooit gerechtvaardigd worden.

Dit neemt niet weg dat er ook verstandelijk gehandikten zijn die pijn lijden of lijden aan hun bestaan. Er moet dan gezocht worden naar pijnverzachtende mogelijkheden. Echter, ook in die situaties kan doelgericht levensverkortend handelen niet worden goedgekeurd.

Verstandelijk gehandikte mensen hebben evenveel recht op (iedere) medische behandeling en op leven als andere mensen in de samenleving. Ingrijpen in dat recht zal ingrijpend zijn voor de hele samenleving: het zou namelijk gaan betekenen dat we criteria gaan aanleggen waarbij de één meer recht heeft op leven dan de ander; de weg van de klasse-gezondheidszorg.

Ik sluit niet uit dat de discussie over het recht op (gehandikt) leven binnen afzienbare tijd veel aandacht zal gaan vragen, en wel op economische gronden. Om deze reden heeft de Westduitse oudervereniging van ouders van gehandikten „euthanasie" voor de komende twee jaar centraal gesteld in de voorlichtingsprogramma's. Ziekenhuizen zouden met duidelijke kosten-baten schema's werken, waarbij men spreekt van 'humangenetischer Beratung der Wert menschlichen Lebens'.

Ik ben van mening dat een samenleving die op economische gronden mensen gaat weren die

minder 'presteren', zichzelf te gronde richt. Het gehalte van een democratie kan men het beste afmeten aan datgene wat die samenleving voor de zwakken doet (Pearl Buck). Daarmee zijn we ook bij een Bijbelse notitie aangekomen: God vraagt - in Oude én Nieuwe Testament - dat we zorg dragen voor die zwakken. Onze hemelse Vader is het Die het leven draagt, óók dat van die mensen die wij gehandikapt noemen.

Geciteerde literatuur:

Prof. Dr. J. H. van den Berg: Medische macht en medische ethiek (Nijkerk - 1969)
Dr. W. Metz: Onnozel Leven (Nijkerk - 1972)
Dr. J. Stolk en drs. M. J. A. Egberts: Tussen verlangen en werkelijkheid (Meppel - 1985)
Das Recht auf Leben ist unantastbar; brochure van de 'Bundesvereinigung Lebenshilfe für geistig Behinderte' - 1985.

Redactie ontving

Dr J. Hoek en drs A. B. F. Hoek-van Kooten, Man en vrouw in Gods weg; Een praktische handreiking over huwelijk en sexualiteit, Reformatie-reeks. 130 blz., f 17,90; uitg. J. H. Kok, Kampen.

Drs M. Burggraaf, Christelijk onderwijs vandaag. Reformatie-reeks. 120 blz., f 17,90; uitg. J. H. Kok, Kampen.

David en Pat Alexander, Handboek bij de bijbel. Nederlandse bewerking door Janny B. v. d. Veen-Mulder en prof. dr. H. Mulder. Vierde druk. 678 blz., f 49,50; uitg. J. N. Voorhoeve, Den Haag.

Jaap Zijlstra, Lichtgeraakt. Dichtbundel. 48 blz., f 15,—. Uitg. J. H. Kok, Kampen.

J. Moes, Jij, in ontmoeting met jezelf en de ander, deel 1. In de serie Onderweg; een serie werkmateriaal voor huiscatechisatie bewerkt voor catechisanten van 16-18 jaar. 100 blz., f 11,75 (bij meerdere exemplaren korting). Uitg. Filippus, Postbus 695, Arnhem.

Drs W. Kats, Wegwijs in Haggai: voor Bijbelstudie. 80 blz., f 14,50; (bij meerdere aantallen korting); uitg. Filippus, Arnhem.

Filippus dagboek 1986. f 10,30 (aantallen-korting); uitg. Filippus, Arnhem.

Frieda Mout-van der Linden, Rex krijgt een huis. Leesboek voor 8-10 jaar. 48 blz., f 9,50; uitg. De Vuurbaak, Barneveld.

J. Bouma, De Afscheiding van 1834 in Oud Loosdrecht. Uitgave van de Ned. Geref. Kerk te Oud-Loosdrecht.

Pro Juventute Oranje Kalender '86. f 9,—; postbus 84, Dieren.

Kerknieuws

Tehuisgemeente Groningen

Ds J. M. B. Storm te Rotterdam heeft het door de kerkeraad op hem uitgebrachte beroep aanvaard.

Regio Utrecht

Wij citeren uit het verslag van de vergadering van de Regio Utrecht d.d. 14 november 1985: Vanwege de aanvraag tot preekconsent van student A. Boshuizen worden de attesten van de kerk van Utrecht en van de Theologische Studie Begeleiding voorgelezen.

Het tekstgedeelte is 2 Kron. 33 vers 1 t.m. 13, in het bijzonder vers 10 t.m. 13.

De preekrecensenten: ds Zuidhof en ds Kiezenbrink geven hun oordeel.

De vergadering besluit het examen voort te zetten.

Ds De Jonge stelt de vragen over het Oude Testament; ds Den Boer over het Nieuwe Testament en ds Goudzwaard over de Geref. Geloofsleer. Hierbij wordt gelegenheid gegeven tot additionele vragen uit de vergadering. Na intern beraad besluit de vergadering student A. Boshuizen preekconsent te geven tot 1 januari 1987.

In de regelingscommissie voor kerkelijke examens wordt ds C. van Leeuwen wegens zijn emeritaat opgevolgd door ds Kamerbeek.

Een brief van de Chr. Gereformeerde Kerk/Ned. Gereformeerde Kerk van Nieuwegein aangaande een verzoek tot financiële steun voor hun beroepingswerk zal aan de kerken in den lande worden aanbevolen.

De volgende vergadering wordt vastgesteld op 17 april 1986.

Zeewolde

In dit „groene” dorp van Zuidelijk Flevoland worden Ned. Geref. kerkdiensten gehouden. Hiertoe is besloten nadat contacten met de Chr. Gereformeerden in Zeewolde niet het perspectief boden van enige vorm van samenwerking. Onder leiding van de gezamenlijke kerkeraad in Almere wordt nu alle aandacht gegeven aan de zelfstandige opbouw van het kerkelijke leven in Zeewolde.

Eenmaal per zondag wordt een kerkdienst gehouden; van september t.m. december 1985 is dat de avonddienst; met ingang van 5 januari zal dat 's morgens om 9 uur zijn op het adres: Mazerhard 37. Het ligt in de bedoeling om binnenkort tot de verkiezing van een ouderling over te gaan. Er wonen op dit moment 21 leden. Kontaktadres in Zeewolde is: fam. P. van

Ommen, Oostergo 33; 3891 BS Zeewolde (tel. 03242-1389).

Een deel van de landelijke steunkollekte voor Almere is ook bestemd voor de opbouw van deze nieuwe kerkelijke gemeente in de polders. De kerken worden gevraagd hieraan te blijven meewerken. De leden in Zeewolde, die een wijk vormen van Almere, hebben dit nodig. De kerkeraad van Almere is met deze leden God dankbaar, dat dit begin van kerkopbouw gemaakt kon worden en hoopt op Gods zegen in de toekomst.

Keuze uit meer dan

1000

**geboorte-
huwelijks- en
gelegenheids-
kaarten**

**DRUKKERIJ
„STEENBERGEN”**

Nooitgedacht 3 - 3701 AL Zeist
03404-22452 (sinds 1901)

Beweging '85

reformatorisch wijsgerig informatief tijdschrift
verschijnt tweemaandelijks

Inhoud van het decembernummer:

Thema:

LITERATUUR EN GELOOF

Wie geen literatuur leest, voelt dat waarschijnlijk niet als een gemis.

Is literatuur daarom overbodig?

- Prof. Dr. L. Strengholt: „Reformatie en literatuurbe-schouwing”
- Drs. Frank Dijkstra: „Literatuur en kunst in de ban van een elite”
- S. Bakker: „Romans in de kritiek”
- Drs. K. de Jong Ozn: „Christelijk onderwijs in de (mo-derne) literatuur”

Aansluitend wordt er een **Voorjaarskonferentie** georgani-seerd over literatuur en geloof. **Datum:** 15 maart 1986; **Plaats:** Chr. Geref. Kerk te Amersfoort.

ANTWOORDSTROOK opsturen in en open envelop, aan Centrum voor Reformatorische Wijsbegeerte, Antwoord-nummer 33, 3600 BC Maarssen.

- ☐ ik neem een kennismakingsabonnement op Beweging (10 gulden voor het eerste jaar, daarna 25 gulden)
- ☐ Ik geef mij op voor de Voorjaarskonferentie over literatuur op 15 maart '86 in Amersfoort (kosten f 10,—)
- ☐ Stuur mij het gratis Informatiebulletin met alle activiteiten van de beweging.

naam
adres
postcode + woonplaats

O 4

Opbouw-uitgaven

Sinds enige tijd is de brochure „De plaats van de vrouw in de gemeente”, tweede druk, uitverkocht. Inmiddels is de derde druk gereed gekomen, zodat de brochure weer verkrijgbaar is. Ook zijn nog leverbaar: ds M. R. v. d. Berg, Jeremia, en drs P. J. van Kampen. Antroposofie.

Voor het bestellen van deze uitgaven kunt u gebruik maken van onderstaande antwoordstrook.

ANTWOORDKAART

Gaarne ontvang ik:

- ex. „De plaats van de vrouw in de gemeente” à f 4,50.
- ex. Ds. M. R. van den Berg, Jeremia (Hulp bij bijbelstudie) à f 10,—.
- ex. Drs. P. J. van Kampen, Antroposofie à f 3,50.

Alle prijzen zijn exclusief portokosten.

De ingevulde bon in een open envelop te zenden naar: Administratie Opbouw, Antwoordnummer 38, 3940 ZD Leersum.